

Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΓΕΝΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

Η γενιά αυτή κατά κύριο λόγο είδε το φως του κόσμου κατά τη δεκαετία του '30, ίσως και λίγο νωρίτερα. Μέχρι την ενηλικίωση βίωσε τα τραγικότερα γεγονότα του προηγούμενου αιώνα. Μετά τη μικρασιατική καταστροφή, ήρθε το μεγάλο Κράχ που βύθισε τον πλανήτη στη κρίση και στην υπανάπτυξη. Η οικονομική κρίση διέσπειρε την σύγχυση και τη διαστρέβλωση των μεγάλων πολιτικών εννοιών, καθιέρωσε την ωμή βία, στρατιωτική και πολιτική, περιόρισε τις πολιτικές ελευθερίες, ανέδειξε το φασισμό και τον ναζισμό σε κύριες πολιτικές τάσεις, που κατέληξαν στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Στην Ελλάδα υπήρξε και συνέχεια. Ο αιματηρός αδελφοκτόνος πόλεμος έδωσε τη χαρακτηριστική βολή σε ό,τι ζωντανό είχε απομείνει από την τριπλή κατοχή, ήτοι τη Γερμανική, την Ιταλική και τη Βουλγαρική.

Ήταν φυσικό και αναγκαίο πολλοί Έλληνες να συγκινηθούν και να προσπαθήσουν να εκφράσουν με ποικίλους τρόπους τα βιώματά τους. Κατά την εποχή της δεκαετίας του '50 πολλοί αξιόλογοι πεζογράφοι, ιδίως μυθιστοριογράφοι, που διέθεταν βαθύτερο στοχασμό και έμπνευση προσπάθησαν να αναπλάσουν την εποχή μέσα από τα βιβλία τους. Ξέφυγαν από το περιορισμένο πλαίσιο της ηθογραφίας και της απλής περιγραφής χαρακτήρων και ασχολήθηκαν με γενικότερα θέματα της ανθρώπινης ψυχολογίας και των περιπετειών του ελληνισμού. Ορισμένοι μάλιστα όπως ο Θ. Πετσάλης, ο Γιώργος Θεοδοκάς, ο Ηλίας Βενέζης, ο Κοσμάς Πολίτης, ο Γιάννης Μπεράτης, κ.α., φθάνουν ως τις επικές συνθέσεις.

Ταυτόχρονα με τους πεζογράφους εμφανίζονται και νέοι ποιητές όπως ο Γιώργος Σεφέρης, με Νόμπελ το 1963, οι οποίοι έχουν επηρεαστεί από τους ευρωπαϊούς σουρεαλιστές και ειδικότερα από τον Elliot, τον Paul Valery, κλπ. Με τον σουρεαλισμό ελευθερώνεται το ποίημα και κάθε στοιχείο ορθολογισμού πάει να καταργηθεί. Η φαντασία προσπαθεί να οικοδομήσει νέες φόρμες που δεν έχουν τίποτα το ρεαλιστικό και πραγματικό. Την νεωτερικότητα του σουρεαλισμού ενστερνίζονται και άλλοι ποιητές της εποχής εκτός από τον Σεφέρη. Ο Οδυσσέας Ελύτης, με Νόμπελ επίσης, ο Νίκος Εγγονόπουλος, ο Ανδρέας Εμπειρικός, ο Γιάννης Ρίτσος, με βραβείο Λένιν, ο Νικηφόρος Βρεττάκος, ο Γιώργος Θέμελης, και άλλοι.

Στα εικαστικά και ειδικά στη ζωγραφική το μεγάλο κίνημα που κυριαρχεί στην Ευρώπη, δηλαδή ο εμπρεσιονισμός έρχεται και στην Ελλάδα, ίσως λίγο καθυστερημένα. Το Παρίσι είναι το κέντρο των νέων τάσεων οι οποίες στρέφονται κατά του στείου ακαδημαϊσμού και απελευθερώνουν τα μέσα έκφρασης των καλλιτεχνών. Ο πρώτος εκπρόσωπος του εμπρεσιονισμού στην Ελλάδα είναι ο Κων/νος Παρθένης, ο οποίος προκαλεί με τα έργα του αντιδράσεις των ακαδημαϊκών. Γίνεται όμως ο πόλος έλξης πολλών νέων καλλιτεχνών οι οποίοι δημιουργούν ενώσεις για τη διάδοση των νέων αντιλήψεων. Η «Ομάδα Τέχνη», ο «Αρμός», η «Στάθμη» και άλλες, είναι πρωτοπόρες ομάδες νέων που επηρεασμένοι από τον εμπρεσιονισμό ψάχνουν να βρουν προσωπικά μέσα εικαστικής έκφρασης. Ο Γιάννης Σπυρόπουλος, ο Σπύρος Παπαλουκάς, είναι οι βασικότεροι εξ' αυτών.

Αναβιώνουν οι τάσεις που συνδέονται με τη λαϊκή βυζαντινή παράδοση τις οποίες καλλιεργούν ο Φώτης Κόντογλου, ο Γιάννης Τσαρούχης, ο Σ. Βασιλείου, ο Χατζηκυριάκος Γκίκας, ο Γουναρόπουλος, κλπ. Νέες μορφές, καμπύλες, τοπιογραφικά και θαλασσογραφίες μας μεταφέρουν σε ένα ονειρεμένο κόσμο.

Και η γλυπτική εμφανίζει έργα επηρεασμένα από το Παρίσι με καθαρές επιρροές από εκεί. Οι κυριότεροι γλύπτες της εποχής είναι ο Αντ. Σώχος, ο Αθαν. Απάρτης, ο Μιχ. Τόμπρος, οι οποίοι όλοι είναι στραμμένοι κατά του επίσημου ακαδημαϊσμού.

Η λαϊκή παράδοση βρήκε την έκφραση και την ανάπτυξη της στην χειροτεχνία, την υφαντική, στην κεντητική, στη ξυλογλυπτική, στη μεταλλοτεχνία, (αργυροχοΐα – χρυσοχοΐα) και στην κεραμική. Η λεπτότητα και οι νέες φόρμες των έργων δεν προκαλούν τον θαυμασμό μόνο των Ελλήνων αλλά και των ξένων που φθάνουν στη χώρα. Κύρια κέντρα ανάπτυξης για την μεταλλοτεχνία ήταν η Ήπειρος ενώ η υφαντική ήκμασε σε ολόκληρη σχεδόν τη χώρα.

Και στο θέατρο και στη μουσική τα επιτεύγματα είναι επίσης ισχυρά. Δάσκαλοι όπως ο Ροντήρης, ο Βεάκης, ο Κουν, ο Μυράτ, ξαναστήνουν σχεδόν από την αρχή τις θεατρικές σκηνές με ξένους και αρχαίους Έλληνες θεατρικούς συγγραφείς. Ιδιαίτερα ο Κουν γοητεύει τις ξένες θεατρικές σκηνές και κοινό με την ιδιομορφία της σκηνοθετικής φόρμας που δίνει στο αρχαίο κλασικό ελληνικό θέατρο.

Η μεταπολεμική γενιά ήταν πράγματι η συνέχεια της γενιάς του '30 και τα καλλιτεχνήματα της επιζούν ακόμα και ίσως είναι τα μόνα που μπορούν σήμερα να χαρακτηριστούν ως αυθεντικοί υπηρέτες των καλών τεχνών.

